

Из „косог“ угла

– формат 1:4 –

Поводом сваког избора новог поглавара јављају се сумње, претпоставке и нагађања, који углавном остају у сфери усменог казивања. Време их потискује у заборав, али је сумњу лако оживети. „Као што и данас, тако је од првог избора по смрти патријарха Арсенија Чарнојевића и Исаије Ђаковића мање-више било разних интрига при сваком избору“ (Д. Руварац). Околностима избора се поклања мало пажње, иако не би требало да буде тако. Више отворености сузило би простор за фаму и чак фантастичне хипотезе. Та тема заслужује да се од ње образује посебна област истраживања. Главни разлог те појаве лежи у ограниченим могућностима сазнања, чак и код савременика где је интересовање највеће. Излази се из области писменог, документованог и улази у царство усмене фаме. На делу се јавља усмена „књижевност“, што је пораз за оне који безгранично верују у улогу архива. Стварност и суштина великим делом настала улогом емпатије остаје запретена и дубоким слојевима усменог у далеко већој мери него што ће нешто од тога доспећем на папир угледати светлост дана. У архив доспевају неостварени договори и заплењена (отета) писма. Остварени договори и на адресу стигла писма иду жељеним путем и заобилазе судове и полицију. Тако збирке аката постају „негативи“ историје. Успешни покушаји бекства остају незабележени и непобројани. Броје се несрећни заточеници. У великом броју случајева суштинско не доспева у архив. Тако тема избора постаје „тест“ односа и вредности и усменог и писменог облика саопштавања. Додуше, није тако само код избора поглавара. Односи се то и на давање/стицање Црквене независности (аутокефалије). Обе стране, и давалац и прималац, су вођене конкретним, прагматичним разлозима, у којима у свету писаног се не оставља трага. На крају успешно обављених преговора, саставља се писани текст који је само „канонска мантија“ за цео подухват. Овим поводом посебно вреди истаћи перипетије око изборног сабора 1317. године. Очекивало се да ће бити изабран сарадник владара краља Милутина, бањски епископ и деценију раније храбри бранилац српског Хиландара и целе Свете Горе од напада каталанске компаније, Данило. Међутим, до тога није дошло и поред троструког покушаја. Архиепископ ће постати Данилов ученик Никодим. Два века постојања Карловачке митрополије даје пример низа обрта при изборима новог поглавара. Велика је тајна праћена са више „објашњења“ о избору најмлађег међу кандидатима, Стефана Стратимировића. Бележе се примери где се воља већине приклања вољи мањине, изневерених личних очекивања о једногласном избору, потпуног игнорисања одлуке воље сабора кроз грубо наметање бечког изабраника.

Није од тога поштеђено ни новије време. За избор из 1990. године се говорило да су у сва три коверта биле цедуље са истим именом. Пут Цркве је деценијама из добро познатих разлога био тежак. Нажалост, није то само услед спољних разлога. Доста се за такво стање мора захвалити и унутрашњим (не)приликама. Чак и кад се нађе могућности и расположења да се нешто уради на извесном побољшању, не ретко тад се појаве добро познати „харизматици“ којима је дужност да то спрече. Један од таквих је Мирослав Гребих. Повремено су се јављала настојања да се понешто учини. У коментарима се могло чути да је све било спремно, али је Гребих то спречио. То се дешава на месту где одлуку доноси пет особа – значи однос снага је 1:4 „у корист“ поменутог Гребиха. Сама по себи та појава тражи поштовање – такав и толики успех је сан сваког стратега, као и сан сваког спортисте. Одмах се јави и питање – да ли је то, и како, могуће? Савладати четвороструко јачег „противника“ јесте подвиг који се памти и препричава. Надахнуће и подршку за акцију Гребих је добијао из моћне „логистике“. И други око њега ту се не разликују много. И они су под кишобраном логистике, само су улоге подељене. Гребиху се добијена улога сигурно допала. Добија могућност за „потхрану“ сопственог садизма и уједно се сгичу поени који су довели до потпуног и за мало кога, очекиваног крајњег успеха. Тада је то изгледало само као садизам. Није се могло видети да је такав однос према „непоћуднима“ уједно и „инвестиција“ за неку будућу „пуноћу времена“. Кад је дошао тренутак за пуну примену негативне селекције – с обзиром на „лакоћу“ и брзину избора – Гребиху нико није био ни приближан.

Ондашњи незванични усмени билтен Патријаршије „Дивна“ је објавио избор Гребиха за епископа десетак дана раније него што се стварно десио. Ако је тако било код избора за епископа, свој избор је најавио лично кроз изјаву да ће сабор трајати дан или два. На будућој науци је да утврди, на којој клиници је умро Петар Коришки или којом бојом је фарбао косу да би био већи „шмекер“.

Таква улога давала му је и низ могућности. У односу на околину био је изнад закона. Могао је себи да дозволи оно на шта остали нису могли ни да помисле. Очит пример за то јесте судбина Никодима Ђуракова, некада Гребиховог колеге. Кад је Ђураков покушао да га у понашању „имитира“, гадашњи епископ Павле га је одмах неутралисао. На њему је тако искалио и бес због тога што је према Гребиху био немоћан. Као управних монашке школе, могао је да има децу, док касније његови ђаци доспевају на суд због (не)морала.

Наоко, тако велика моћ у стварности, али и у „тајности“ се губи. Проблем је у томе што је она селективна. Надмоћ у односу према околини постаје немоћна пред ударом са неочекиване стране. Апетити мафије су незајажљиви. Ту је Гребих „разоружан“. У страху за своје незаконито

и скривано потомство спреман је да у интересу мафије учини све што му се нареди Библиотека није ничији мираз, па ни Гребићев (додуше швалерке не доносе, оне радије односе) Кроз историју Цркве уочавају се две врсте поглавара Првој припадају они склони „тихом ткању“ по својим ћелијама и у најбољем случају успевају да пренесу само оно што су затекли Они други су ретко кад у ћелији Они су на „терену“ и радо се друже са мајсторима Истовремено раде и за себе и потомство Гребић се не би могао сместити ни у једну од поменутих група, те је тешко дефинисати природу, смер и обим његовог деловања Као таоц мафије Гребић се заклања иза сопствене немоћи Довољан је легитимичан увид у листу „доживотних“ и погледати њихова овлашћења, па схватити о којем се обиму ради

Свезнајућа београдска кафана у „подвиг“ му приписује и извесну улогу око нестанка саборног храма

У сличној ситуацији митрополит С Стратиморовић би рекао „Није јасно да ли је тако, али је довољно да му се приписује“, док би Црњански вешто, на њему својствен начин, приметио. „Београд много брбља, али Београд и погађа!“